

Arabisci, ¹⁾ to je, Rabiščani, kraj reke Rabe, in 6. Oseriates, to je Ozerjani ²⁾ kraj blatenskega jezera.

Poglavitne mesta starih Panonov so toraj bile a) Hemona, b) Petovio, c) Siscia, d) Sabaria, e) Solva. Ker bi mi utegnili nasprotniki mojih terdenj še besede Apianove (in Illyr. 14) nasproti deržati, je tedaj tudi le treba navesti. Glasijo se: „Slovitni so Paionci že od časov Macedoncov zavoljo Agrianov, kateri so Filippu in Aleksandru zlo koristili, in se kot stanovniki dolnje Paionie in kot izseljeni Illiri k Paionom štejejo. Ko je Korneli vojsko s Paionci slabo opravil, je postalo njihovo ime strah za vse Itale, in dolgo so se bali nasledni konsuli nad Paionce iti.“

Pod temi Paioni nimajo se razumeti Panoni. Ti Paioni so celo drug illirsk rod, katerega že Dio Cassi točno razločuje od Panonov (49, 36), in so južno in iztočno od gore rhodopske stanovali, in bili soplemeniki Teukrov (Herodot V, 13). Ti maloazijanski rodovi so že pred trojanskim bojem v velikih trumah v Evropo se preselili, in Trake iz njihovih sedežev kraj Strymona pregnali in do Thesalie in Epira jo porinili (Herodot 7, 20, 75). Betva teh ilirskih Paionov — Agriani so stanovali kraj virov Strymona, in bili zavezniki Filipa in Aleksandra. Zoper te Paione se je konzul Korneli vojskoval. Panone je še le Avgust začel pobojevat. Illirski Teukri pa so bili soplemeniki Trojanov, toraj Trojanji tudi rod illirsk, kar je že Homer (Ilias 20, 215 itd.) vedil.

Tudi Diador Sicul (4, 75, 5, 48) in Strabon (Geog. 7) sta to povest poznala. Sorodnost Trojanov z Illiri poudarja tudi ostanek jezika. Po Plutarhu so Trojanji Achillesa, katerega so Gerki imenovali *Ῥόππος* (Okypus), to je berzonog, v svojem jeziku imenovali: *Ἀσπέτε* (Aspete), v jeziku dnešnjih Škipetarjev, kateri so po ostroumnih preiskavah Pottovih, Hahnovih in Fallmeyerjevih ostanki starih Illirov, pa *τοπειτε, σπέτε* še sadaj pomenja berzi, *ὀκός* pa schnell, primeri Fallmeyer „Das albanesische Element in Griechenland“ stran 29). Rad bi poznal kritičnega jeziko- in zgodovinoslovca, kateri si dokazati upa, da se kraj gornje Save, Drave, Mure, Sale, Rabe najde illirsk živelj. Da so Illiri bili potomci Iranov (Medov, Persov) ne pa betva Arjanov, sem že na drugem mestu dokazal.

Da Panoni niso bili traški rod, sem že tudi na več mestih svojih spisov dokazal. Traki niso nikdar na desnem pobrežji Dunaja imeli stanovitnih stanovišč. Ako Herodot pravi, da unkraj Istra stanujejo samo traške plemena, velja to o zemljah na levem pobrežji Istra ležečih, kjer nahajamo Dake in Gete (Thucyd. 2, 96).*)

Panoni in Traki si tudi nikdar niso bili prijatli. Ko so Panoni za Tiberia hotli rimski jarem odtrasti, so jih Traki na cedilu pustili, in še celo Rimljanom na pomoč poslali svojega vojvoda Bhymetalkesa, kateri je Panone pri Sremu premagal. V Sremu namreč je bila rimska posadka, katero je Bato vojvoda panonskega roda Brevcov navalil, ali rimski namestnik Caecina Sever je od Panonov obleženo terdnjavo rešil. (Dio Cassi LV. 29, 30). Nasproti vidimo Panone v družbi sorodnih Norencov pod Tiberiom Istrijo napadati (Dio Cass. LIV. 20). Ta zavez glasno govori, da sta naroda bila sorodna po kervi, jeziku in veri, kar tudi spomenik Brevcov pričuje, katerega so norenski boginji Noreji posvečili. (Konec sl.)

¹⁾ Rabiščani od Raba = Laba, lighter weisser Strom. Že Pott je dokazal, da je A v imenu reke Rabe latinsk predstavek (Pott „Die Personennamen“ stran 435). ²⁾ Oseriates = Ozerjani še v rusini ozero = jezero.

*) Döllinger „Heidentum und Judentum“ str. 32 piše prav jasno o Trakih in dokazuje, da so stanovali na Ogorskem iztočno od Tise, v Erdelji, Bukovini, Moldavi in zapadno od Pruta in Valahije.

Ozir po svetu.

(Kje merjé ljudje najmanj?) Po večletnih skušnjah med vsemi omikanimi deželami na Angležkem ljudje najmanj merjé. Dr. Farr je sestavil število merličev po različnih deželah in najdel, da umerje na leto

na Angležkem	eden izmed	45 ljudi,
na Francozkem	„ „	42 „
na Pruskem	„ „	38 „
na Avstrijskem	„ „	33 „
na Rusovskem	„ „	28 „

(Na Rusovskem so se začeli zlo žganju odpovedovati). Kar so začele družtva treznosti na zahodnem Poljskem čedalje bolj se razširjati in se marsikako vedro žganja manj popije, so tudi kmetje na Rusovskem začeli slovó dajati preljubljeni vodki (žganju). Pogostoma se beró v časnikih obljube, s katerimi se v srenjskih zborih rusovski kmetje odpovedujejo žganju; da se pa zvesto spolnujejo te obljube, si postavljajo srenjske možé za čuvaje.

Posebneza pomina je vredna obljuba, v katero so se s prisego zavezale štiri soseske, ki so grofinji Heidnovi v Št. Nikoljsku podložne. Vsak teh sosesčanov se je zavezal za leto in dan, ne kapljice žganja pokusiti, razun če mu ga zavoljo kake bolezni zdravnik piti veleva; vsak, kdor obljubo prelomi, mora za pokoro plačati 5 srebrnih rubljev, jih pa dobí zraven tega še 25 s šibami po guzici; vendar pa more vsako šibo odkupiti s 25 kopeki; za pokoro plačanih 5 rubljev se obernejo 4 za kakošno milodarno napravo, 1 rubelj pa prejme tisti, kdor je prestopnika zatožil. Kdor katerega vé, da se je v družbo treznosti zapisal pa obljubo prelomil, in ga ne zatoži, plača sam 1 rubelj globe. Vsaki kaznovani zgubi tudi pravico, da leto in dan nima o srenjskih zadevah nič govoriti. Kdor ne more kazni v dnarji odrajtati, ga morejo starašnje na blagu rubiti. — Sosesčanje so se zavezali, da leto in dan se ne smejo te postave nikakor premeniti ali predelati; drugo leto se zbere spet skupšina in ta sklene, kako in kaj bo naprej veljalo. Grajšinski pooblastenec je tudi podpisal to postavo. — Da bi se pač žganju povsod tako godilo in da bi rusovski kmetje povsod našli dosti posnemavcov!

Pravlice iz Krajnskega.

Zlate jabelka.

Kralj Vojs je imel tri sinove, Janeza, Matjaža in Leviža. 7 let je bolan ležal. Sanjalo se mu je, da v deveti deželi, ktera je izdana, zlate jabelka rastejo, in če bi on eno od tistih pojedel, bi ozdravel. Svoje sanje razloži in dá dosti dnarjev svojemu najstarejšemu sinu Janezu in konja, ter ga odpravi, naj gré v tisto deželo zlatih jabelk iskat. Janez gré, pride na Laško (v Italijo) v neko mesto; tukaj vpraša, kje bi bila kaka kerčma za prenočiti. Ljudje mu dopovedujejo, da ste tukaj dve kerčmi; ena v mestu, kjer se utegne vsak razveseliti, ostati kolikor dolgo hoče, da mu kerčmar ob letu še za eno leto dalje dnarjev dá, in če popotnik spet té zapravi, potlej ga ob začetku tretjega leta obesijo. Druga kerčma pravijo daleč, je zunaj mesta, pa le za tiste, katerim se naprej mudi in zjutraj zgodaj vstajajo, se na pot odpraviti. Kraljevič se zgovarja, da je truden, da potrebuje počitka in razveseljenja in gré v „kerčmo veselja“, ktera je v mestu. Tukaj še ostane celo leto; ko je leto minulo in on vse dnarje zapravil bil, mu kerčmar dá spet toliko, kolikor je bil s sabo prinesel, in on začne spet drugo leto kakor je prvo živel.

Ko pa najstarejšega sina z zlatimi jabelki ni domú, si misli bolni kralj: Bog vé kam je zginil, in zato reče srednjemu sinu Matjažu: Najstarejšega brata tvojega ni domú; pojdi ti zlatih jabelk iskat, zraven utegneš pa zvediti, kam je Janez prišel. Dal mu je toraj še enkrat toliko kot prej-

šnjemu dnarjev in konja, da po svetu jezdi. Spet ta sin pride v tisto laško mesto, kjer prvi sin veselo živi. Tudi drugi sin vpraša tukaj po kerčmi, kjer bi zamogel ostati, in ljudje mu pripovedujejo, kot prvemu, in tudi ta je storil kot prvi njegov brat. Zdaj oba vesela v tem mestu živita in oba sta pozabila zlatih jabelk pa očetove bolezni.

Ko ni nobenega na pregled, pošlje bolni kralj tretjega ali najmlajega sina, in ker si misli, da prejšna dva morebiti zavoljo pomanjkanja dnarjev nista došla do devete dežele, mu dá še enkrat toliko kot je bil srednjemu sinu dal, in konja, da naj jezdi v deveto deželo zlatih jabelk iskat. Spet ta najmlajši sin pride v laško mesto, vpraša po kerčmah, kjer bi mogel prenočiti, in ljudje mu dopovedujejo kot prejšnjima dvema; pa ta si zbere kerčmo zunaj mesta. Ko pride h kerčmarju, mu dopoveduje, da gré v deveto deželo zlatih jabelk za svojega očeta iskat. Kerčmar pravi: Že več jih je tje šlo, pa nobeden ni došel in zlatih jabelk dobil, ti pa jih boš dobil. Le pojdi zjutraj zgodaj, do večera boš prišel k nekemu puščavniku; tamkaj ostani čez noč.

Drugi dan zjutraj se odpravi mladi popotnik in gré; celi dan je jezdaril čez pust svet med skalami; zvečer pride do zelenega drevesa, zraven je bila puščavnikova koč. Gré notri, najde na mizici vina in mesa in še družih jedil, kolikor je za enega človeka potreba, človeka pa ni bilo nikjer nobenega. Vsede se in jé, kar najde. V tem pride prijazni puščavnik Martin in pravi: Trideset let sim tukaj, pa še nisem nikogar vidil, prijatelj božji! kam greš? Popotnik pripoveduje, da gré za bolnega očeta zlatih jabelk v deveto deželo iskat. Puščavnik pravi: Jaz sem že vedil, da ti danes prideš; ti boš tudi zlate jabelka dobil, prinesi tudi meni eno; jez sem tukaj izdan, ko bom zlato jabelko pojedel, bom rešen. Torej jutri zjutraj pojdi, in zvečer boš prišel do mojega brata Benkota, ki je izdan kakor jez; tam pri njem boš vse najdel kot pri meni, in on ti bo še dalje povedal, kako hodi, da boš srečno opravil, kar si se namenil. Kraljevič gre drugi dan spet, hodi po pustih samotah in zvečer pride do puščavnikove koč pri nekem drevesu, gré notri in vse najde kot prejšni večer. Jé, in v tem pride Benko, prijazen mož; spet ta pravi: že 30 let ni bilo nikogar, prijatelj božji, kaj si ti sem prišel? Leviž pripoveduje, in mož pravi: Ti boš zlate jabelka dobil, prinesi tudi za me eno, ker sem tukaj izdan, in bom rešen, ko bom eno teh jabelk snedel. Ko pa jutro zjutraj odideš, boš hodil celi dan, prišel boš memo nekega grada, v kterega te bodo vabili, kjer bodo vsi veseli pri pojedinah in veselicah, pa nikar notri ne hodi, pojdi zmiraj naprej, in ob 11. zvečer boš prišel do grajšine izdanega kralja, ki bo odperta; priveži zraven grada k drevesu konja, pojdi hitro v grad in notri na vertu potresi jablano z zlatimi jabelki, in potlej se nikar dolgo ne mudi; ob 12. uri bodo vrata zaperte. Glej, da boš, preden bodo vrata zaperte, zunaj grada.

Drugi dan gré mladeneč, pride res memo nekega grada; vsi so bili notri veseli, muzika je bila, veselice, kar si jih more kdo misliti; vabijo ga notri in prosijo, naj gré k njim, al on gré le dalje. Zvečer pride k gradu izdanega kralja, priveže k drevesu konja, in ker so bile ravno ob 11. uri vrata odperte, gré v vert, potrese jablano z zlatimi jabelki, in jih tri pobere, potlej si misli: še nekoliko časa imam, naj toraj nekoliko po gradu pogledam. Pride v prvo stanico. Notri je kralj Senčan ležal in terdno spal, vès zaraščen, brada je okoli njega bila se razrastla; rad bi ga prebudil, pa ni mogoče. Gré v drugo stanico. Notri najde kraljico Katarino ravno tako v terdem spanji, in ni je mogoče prebuditi; ko gré on še dalje, najde kraljevo gospodičino v tretji stanici; grozno lepa je, pa ravno tako v terdem spanji, da se ne dá prebuditi. Rad bi jo prebudil, pa je vse zastonj. Ker bi rad ime te kraljičine zvedil, se ogleduje okoli in zagleda na neki mizi ruto z njenim imenom Tilda, nje perstan in nje uhane; vzel je toraj uhane, per-

stan, in pol rute proč odterga, in tako gré iz grada; vrata se za njim zapró, da so ga daleč odbile.

Nazaj gredé pride do puščavnika Benkota, in dá mu eno zlato jabelko, in kakor ga ta pojé, se je spremenil v prah in pepél, duša pa se je ločila v nebеса. Drugi dan gré Leviž do Martina, in ko je zvečer pri njem, se mu brani dati eno zlato jabelko, ter mu pripoveduje, da je Benko po vžitku enega zatega jabelka precej umerl. Martin pravi: Tudi jez bom precej umerl, ko zlato jabelko vžijem; zato ti obljubim, da zatega jabelka, ko mi ga boš dal, ne bom nocoj vžil, ampak jutro, ko boš imel ti oditi. Dá mu ga torej, in ni ga vžil tisti večer, ampak prijazno se pogovarjata, in Martin mu pravi: Ni gotovo, da bi ti srečno domú došel; če hočeš srečno domú priti, ne kupuj za večalo mesa. Nazadnje mu še neko mazilo dá, s katerim naj se maže, če bo kje ranjen in precej se bo zacelil. Potlej ko ima že Leviž oditi, pojé Martin jabelko in je umerl. Leviž gré naprej v mesto k svojemu kerčmarju, tamkaj zvé, da bodo dva obesili, ker sta že tretje leto v mestu v veseli kerčmi in sta vse zapravila, kar sta s sabo prinesla, in tudi kar jima je kerčmar dal. Ko nekoliko bolj Leviž za nju vpraša, spozná, da sta njegova dva brata. Vprašal je, ali bi jih bilo mogoče rešiti. Kerčmar mu dopové, da jih utegne rešiti, če za nju dolgove poplača, in ker je bil Leviž bogat, je za nju vse plačal in ju otel.

Šli so vsi trije bratje proti domu. Med potjo pravita Janez in Matjaž med sabo: Kako bi Leviža končala; če on domu pride, bo najino zanikerno življenje razodel. Sklenila sta ga toraj med potjo končati in mu zlate jabelka vzeti. Leviž ju je bil k svoji nesreči odkupil, ker sta bila za večala meso. Šli so v neki dolini čez most in tū mu zlato jabelko vzameta, njega pa iz mosta v globoko dolino veržeta. V graben leté, si je rane, ki jih je ob skali dobival, mazal, in tako je zdrav spet iz grabna prilezel. Brata vidita, da ga ni končati, gresta domú, dasta očetu zlato jabelko, in ozdravil se je; ko Leviž domú pride, sta bila že njegova brata prepoved dala grajšinski straži, da naj nikogar brez nju povelja v grad ne pusti, toraj je straža ga mladima kraljičama razglasila. Ona dva ga peljeta v neki gojzd, in mu s smertjo žugata; ako jima priseže, da ne bo nič od nju povedal, in nju ne bo izdal, ga hočeta živega pustiti. On je vse to s prisego obljubil, pustila sta ga tedaj, in šel je k nekemu ogljarju služiti.

V izdanem gradu so med tem časom vsi oživeli, kralj, kraljica in kraljičina Tilda. Iz hvaležnosti, ker so vsi vedili, kako jih je Leviž otel, je šla Tilda ga iskat. Prišla je v Bojsov grad; mlada kraljeviča terdita, da sta ona dobila zlate jabelka, in njo z njenimi stariši vred odrešila; ali ona nju neče za svoja dobrotnika spoznati. Vzela je toraj stražo, jo postavila na cesto pred mestom, pogernila škerlat po cesti in straži naročila, da naj ji tistega razglasi, kdor se čez škerlat popelje, in se ne bo iz ceste na stran ognil.

Vsak se je pregrinjala na cesti ognil, tudi kraljeva sina. Nazadnje se pripelje Leviž in se pelje naravnost čez škerlat. Straža ga h kraljičini pelje, in ta mu pravi: Ti si moj in mojih staršev rešenik. Pelje ga pred kralja, ter skaže, da je on zlate jabelka dobil, in da je on najmlajši kraljevi sin. Rekla mu je dalje: Daj, pokaži moj perstan, ki si ga pri nas domá vzel, in podal ji je pravi perstan. Dalje mu je rekla, naj pokaže uhane, in spet te ji je dal, in zadnjič mu pokaže pol rute ter pravi: Ti imaš pol te rute, toraj pokaži svojo polovico, in spet to ji je dal, da so bili vsi prepričani resnice, kar je kraljičina rekla. On zdaj pové, kako se je bilo med potjo zgodilo. Iz hvaležnosti ga je Tilda v svoje kraljestvo vzela, ki je bilo večje kot kraljestvo njegovega očeta, in domá se je z njim zaročila.

Poženčan.